

1960'LARIN İŞÇİSİ NASILDI? GÜNÜMÜZÜN İŞÇİSİ NASIL? (I)

Aydınlık Gazetesi, 18 Ocak 2021

Yıldırım Koç

Türkiye'de günümüzde giderek daha da güçlenmekte olan "bağımsız ve demokratik bir Türkiye" ve "sınıfsız ve sömürsüz bir dünya" mücadelesinin ana gücü, işçi sınıfımızdır. İşçi sınıfımızın yapısını ve davranış dinamiklerini anlamadan, bu büyük sınıfın güvenini ve desteğini kazanmak mümkün değildir.

İşçi sınıfımızın bugünkü durumunu anlamada en önemli araçlardan biri, günümüzdeki durumu geçmişle kıyaslamaktır. Kıyaslayacağımız geçmiş 1960'ların ikinci yarısı olabilir. Bu dönem, işçi sınıfı tarihinde sınıf bilinçli ilk büyük kitlesel eylemlerin yaşandığı yıllardır.

İŞÇİ SINIFININ NİCEL DURUMU

1965 nüfus sayımı sonuçlarına göre, Türkiye'de gelir getirici bir işte çalışan 13,6 milyon kişinin 3,0 milyonu ücretli, 3,9 milyonu kendi hesabına çalışan, 6,4 milyonu ücretsiz aile çalışanı ve 133 bini de işverendi. **Ücretlilerin oranı yüzde 22,4** iken, kendi hesabına çalışanlarla ücretsiz aile çalışanların toplamının oranı yüzde 76'yı aşıyordu. Türkiye hâlâ bir küçük burjuvalar ülkesiydi.

1970 nüfus sayımı sonuçlarına göre, gelir getirici bir işte çalışan 15,1 milyon kişinin 4,2 milyonu ücretli, 4,0 milyonu kendi hesabına çalışan, 6,8 milyonu ücretsiz aile çalışanı ve 105 bini işverendi. **Ücretlilerin oranı yüzde 27,6** iken, kendi hesabına çalışanlarla ücretsiz aile çalışanların toplamının oranı yüzde 72 idi.

TÜİK'in **2020 yılı Eylül** ayına ilişkin işgücü anketine göre, gelir getirici bir işte çalışan 27,7 milyon kişinin 19,2 milyonu ücretli, 4,4 milyonu kendi hesabına çalışan, 2,8 milyonu ücretsiz aile çalışanı ve 1,3 milyonu işverendi. **Ücretlilerin oranı yüzde 69,3** iken, kendi hesabına çalışanlarla ücretsiz aile çalışanlarının toplamının oranı yalnızca yüzde 26,2 kalmıştı. Türkiye'de günümüzde sayıları 12 milyona yaklaşan ve işçi sınıfının bir parçası olan işsizler de dikkate alındığında, Türkiye'nin 1960'ların bir küçük burjuva ülkesi olmaktan çıktığı, **işçi sınıfının ülkesi** olduğu sonucuna varıyoruz. Türkiye'de günümüzde işçi sınıfının geniş kitlelerinin güvenini ve desteğini kazanamayan hiçbir siyasal hareketin başarı şansı yoktur.

1960'LARDA MÜLKSÜZLEŞME DÜZEYİ GERİYDİ

1961-1971 döneminde ücretlilerin sayısı ve gelir getirici bir işte çalışanlar içindeki oranı artarken, ücretlilerin üretim araçları mülkiyetiyle olan bağlarında önemli bir kopma yaşanmadı. Diğer bir deyişle, mülksüzleşme süreci hızlı bir biçimde gelişmedi.

Bu yıllar, kapitalizmin Altın Çağı'ydı. Dünyada ve Türkiye'de yaşanan sürekli ekonomik büyüme ve Soğuk Savaş nedeniyle bilinçli bir biçimde küçük burjuvazinin korunmasına yönelik politikalar uygulanıyordu. Tarıma verilen destekler, küçük meta üreticilerinin yoksullaşmasını ve mülksüzleşmesini yavaşlatıyor ve hatta önemli ölçüde engelliyordu. Tekelci sermayenin henüz perakende ticarete girmemiş olmasına bağlı olarak, esnaf durumunu koruyabiliyordu.

Avrupa ülkelerine çalışmaya gidenlerin gönderdikleri paralara ve toplu iş sözleşmeleri ile gerçek ücretlerde meydana gelen artışlara bağlı olarak, bazı bölgelerde mülksüzleşme sürecinin sınırlı bir ölçüde tersine işlediği bile söylenebilir. 1968-1971 döneminde Türkiye hâlâ köylülüğün ve küçük burjuvazinin ağırlıkta olduğu bir ülkeydi.

1961-1975 döneminde özellikle vasıflı işçiler arasında işsizlik azdı. İşinden memnun olmayan birçok işçinin, diğer işçilerle birlikte işverenine karşı mücadele etmek ve sınıf mücadelesi içine girmek yerine, işten ayrılıp kısa bir sürede başka bir işyerinde benzer ve belki daha iyi koşullarda işe girme olanağı vardı.

1960'lı yıllarda şehirdeki işçiye köyden destek gelirdi. İşçi, çeşitli gıda maddelerini köyünden sağlayabiliirdi. Günümüzde şehirdeki işçi, köyündeki anne-babasına şehirden yardım gönderiyor.

“ALAMANYA” KAPISI

1961-1973 döneminde yasal yollardan 1 milyona yakın kişi Avrupa’ya çalışmaya gitti. Bu gidenlerin bir bölümü işçi ve memur, bir bölümü küçük üretici veya topraksız ve az topraklı köylü ve esnaftı. Avrupa’ya gidiş, Türkiye’deki mülksüzleşme sürecini yavaşlattı. “Alamanya kurtuluş”tu. “Kapağı Alamanya’ya atan” epey sıkıntı çekiyordu, ama Türkiye’de tarla ve ev bark sahibi de oluyordu. İşyerinde sorun yaşayan birçok işçi, sınıf kimliğini ve bilincini geliştirmek yerine, çözümü “Alamanya”da aradı.

1968-1971 dönemi, Türkiye’de emekçi sınıf ve tabakalar için, mevcut kapitalist düzen içinde şartlarını iyileştirmenin mümkün gözüktüğü ve mümkün olduğu yıllardı. Kitleler devrim istemiyordu. İstedikleri ve gerçekçi bir değerlendirmeye genellikle mümkün olan, mevcut düzen içinde daha iyi bir yaşamdı.

Günümüzde böyle bir seçenek söz konusu değil.

İşçi sınıfımız, ekonomik krizin kovid-19 salgınıyla daha da derinleştiği koşullarda, tek çıkış yolunun, bağımsız ve demokratik bir Türkiye ve sınıfsız ve sömürsüz bir dünya mücadelesine katılmak olduğunu yaşayarak öğreniyor ve öğrenecek. Onların güvenini ve desteğini kazanabilmek içinse ciddi bir çaba gösterilmesi gerekiyor. İşçi eylemlerini ziyaret ederek, “sizi destekliyoruz” sözleri, bu güvenin ve desteğin sağlanabilmesi için kesinlikle yeterli değil.